

Ottawa Charter

Om sundhedsfremme

Forord

Komiteen for Sundhedsoplysning ønsker med denne publikation at udbrede kendskabet til en væsentlig international aktivitet for at fremme sundhed.

Charteret er udarbejdet ved den første internationale konference om Health Promotion, som afholdtes i Ottawa, Canada i november 1986.

Grundlaget for charteret er en række tidligere WHO-dokumenter og de diskussioner, der fandt sted på konferencen.

Hensigten med charteret er at skabe et dynamisk, internationalt handlingsprogram om sundhedsfremme til støtte for "Sundhed for alle i år 2000"-strategien.

Oversættelsen søger at holde sig meget tæt op ad den originale engelske tekst. Dette forhold kan i nogle tilfælde medføre et ikke helt elegant sprog, men vi har valgt at prioritere loyalitet overfor tekstens ordlyd frem for sproglig lethed.

Charterets nøglebegreb er Health Promotion, som vi har oversat til Sundhedsfremmet. Vi har valgt at bibeholde den engelske betegnelse: charter, frem for at oversætte ordet til erklæring eller deklARATION. Publikationen indeholder også den engelske originaludgave af teksten.

Januar 1988

Komiteen for Sundhedsoplysning

Charter

Den første internationale konference om sundhedsfremme (Health Promotion), afholdt i Ottawa den 21. november 1986, fremlægger hermed et charter om indsats for at opnå Sundhed for alle i år 2000 og fremover. Konferencen var i første række et svar på de voksende forventninger om en ny verdensomspændende indsats for folkesundheden. Diskussionerne drejede sig mest om de industrialiserede landes behov, men tog lignende problemer i alle andre regioner med betragtning. Konferencens udgangspunkt var de fremskridt, der er sket på baggrund af Alma Ata Deklarationen om primær sundhedstjeneste, Verdenssundhedsorganisationen, WHO's måldokument om Sundhed for alle, og den nyligt stedfundne debat på WHO's generalforsamling om tværfaglig indsats for sundhed.

Sundhedsfremme

Sundhedsfremme er den proces, som gør mennesker i stand til i højere grad at være herre over og forbedre deres sundhedstilstand. For at nå en tilstand af fuldstændig fysisk, psykisk og socialt velbefindende, må den enkelte eller gruppen være i stand til at identificere og realisere mål, at tilfredsstille behov og at ændre eller at kunne klare omverdenen. Sundhed betragtes derfor som grundlag for det daglige liv og ikke som livets formål. Sundhed er et positivt begreb, som lægger vægt på sociale og personlig ressourcer såvel som på fysiske evner.

Derfor er sundhedsfremme ikke kun sundhedsvæsenets ansvar, men et begreb, der får længere end sunde levevaner i retning af velvære.

Forudsætninger

De grundlæggende forudsætninger for sundhed er: fred, bolig, uddannelse, mad indkomst, et stabilt øko-system, mulighed for at opretholde en tilfredsstillende levelfod, social retfærdighed og rimelighed. Tilstedeværelsen af disse grundlæggende forhold er en betingelse for en forbedret sundhedstilstand.

At fremme

Et godt helbred er en vigtig forudsætning for social, økonomisk og personlig udvikling og en vigtig dimension i begrebet livskvalitet. Politiske, økonomiske, sociale, kulturelle, miljømæssige, adfærdsmæssige og biologiske faktorer kan alle fremme sundheden eller skade den. Sundhedsfremmende indsats stræber imod at gøre disse faktorer gunstige for sundheden gennem aktiv støtte.

At muliggøre

Sundhedsfremme sigter imod at give alle lige muligheder for at opnå sundhed. Sundhedsfremmende initiativer har til formål at reducere forskelle i den nuværende sundhedstilstand og sikre alle lig muligheder og midler til at opnå deres bedst mulige sundhedstilstand. Dette indebærer en sikker forankring i et støttende miljø, adgang til viden, samt kunnen og muligheder for at foretage sunde valg. Mennesker kan ikke opnå deres bedst mulige sundhedstilstand, medmindre de er i stand til at få herredømme over de ting, der er afgørende for deres sundhed. Dette gælder for både kvinder og mænd.

At formidle

Forudsætningerne og fremtidsudsigterne for sundheden kan ikke sikres af sundhedsvæsenet alene. Det er vigtigt at understrege, at sundhedsfremme kræver en koordineret indsats af alle berørte parter; af regeringer, af sundhedssektoren og af andre sociale sektorer, af private og frivillige organisationer, af kommuner, af industrien og af medierne. Mennesker fra alle samfundslag er involveret som enkeltpersoner, familier og lokalsamfund. Fagfolk, private foreninger, græsrodder og sundhedspersonale har et stort ansvar for at få modstridende interesser i samfundet forenet i en fælles stræben mod sundhed.

Sundhedsfremmende strategier og planer bør tilpasses de lokale behov og muligheder i forskellige lande og regioner og tage hensyn til forskelle i sociale, kulturelle og økonomiske systemer.

Sundhedsfremmende indsats betyder:

- at udvikle en sundhedsfremmende politik

Sundhedsfremme er mere end sundhedsvæsen. Det sætter sundheden på dagsordenen hos politisk ansvarlige i alle sektorer og på alle niveauer og gør dem opmærksomme på de sundhedsmæssige konsekvenser af deres beslutninger og får dem til at acceptere deres ansvar for sundheden.

En sundhedsfremmende politik skaber forbindelse mellem forskelligartede, men indbyrdes afhængige områder som lovgivning, finanspolitiske foranstaltninger, skattelovgivning og

organisatoriske ændringer. Det er koordineret indsats, som fører til en mere retfærdig sundheds-, indkomst- og socialpolitik. Fælles indsats bidrager til sikrere og sundere offentlig sektor og renere, mere indbydende omgivelser.

En sundhedsfremmende politik kræver, at man finder frem til barrierer, som hindrer, at sundhedspolitikken når ind i alle sektorer uden for sundhedsvæsenet – og finder måder at fjerne dem på. Målet må være at gøre de sundere valg til de lettere valg også for politisk ansvarlige.

- at skabe støttende miljøer

Vort samfund er komplekse og indbyrdes forbundne. Sundhed kan ikke adskilles fra andre mål. De stærke bånd mellem mennesker og deres miljø er grundlaget for en socio-økologisk vej til sundhed. Det overordnede ledermotiv såvel for verden, som for de enkelte nationer, landsdele og lokalsamfund er nødvendigheden af at opmuntre til gensidig opretholdelse – at tage vare på hinanden, på vort lokalsamfund og på den omgivende natur. Det bør understreges, at bevarelsen af de naturlige ressourcer over hele jorden er et globalt ansvar.

Når vores livs-, arbejds- og fritidsmønstre ændres, har det en afgørende indflydelse på sundheden. Arbejde og fritid bør være en kilde til sundhed for mennesker. Den måde, samfundet organiserer sig på, bør være med til at skabe et sundt samfund. Sundhedsfremme skaber livs- og arbejdsbetingelser, som er sikre, stimulerende, tilfredsstillende og behagelige. Det er vigtigt at få en systematisk evaluering af, hvad det betyder for sundheden, at samfundet ændrer sig i hastig takt – især inden for områder som teknologi, arbejde, energiproduktion og urbanisering. Den må følges op af indsats, som sikrer, at resultatet bliver positivt for folkesundheden. Beskyttelsen af de naturlige og menneskeskabte omgivelser og bevarelsen af de naturlige ressourcer må indgå in enhver sundhedsfremmende strategi.

- at styrke indsatsen i lokalsamfundet

sundheden fremmes gennem en konkret og effektiv indsats i lokalmiljøet, hvor man prioriterer, tager beslutninger, planlægger og gennemfører strategier for at opnå en bedre sundhedstilstand. Centralt i denne proces er styrkelsen af lokalsamfundene, deres ret til selvforvaltning og til at styre deres egne projekter og skæbne.

I udviklingen af lokalsamfundet trækkes der på de menneskelige og materielle ressourcer, der finder der, for at øge menneskers evne til at hjælpe sig selv og andre og for at udvikle fleksible systemer, som styrker befolkningens deltagelse i og opmærksomhed på sundhedsspørgsmål. Dette kræver fri og vedvarende adgang til information, mulighed for at lære om sundhed og for økonomisk støtte.

- at udvikle personlig færdigheder

sundhedsfremme støtter personlig og social udvikling ved at sikre adgang til information, undervisning om sundhed og styrkelse af livsfærdigheder. Herved øges menneskers muligheder for at have større indflydelse på deres egen sundhed og deres omgivelser og for at foretage sunde valg.

At give mennesker mulighed for at lære hele livet, at forberede sig på alle livets stadier og at kunne magte kroniske sygdomme og ulykkestilfælde er af afgørende betydning. Dette må støttes gennem en indsats i skole, hjem, arbejdsmiljø og i lokalsamfundet. Det kræver indsats i uddannelsesmæssige, professionelle, kommercielle og frivillige sammenhænge og inden for de enkelte institutioner.

- at nyorientere sundhedsvæsenet

Ansvar for sundhedsfremme inden for sundhedsvæsenet påhviler i lige høj grad enkeltpersoner, private foreninger og græsrodder, sundhedspersonale, sundhedsvæsenet og regeringer. De må sammen arbejde hen imod et sundhedssystem, som gør noget for at fremme sundheden.

Sundhedssektorens rolle må i højere grad bevæge sig hen imod sundhedsfremme ud over ansvaret for den kliniske og sygdomsbehandlende service.

Sundhedsvæsenet er nødt til at påtage sig et udvidet mandat, så det bliver mere følsomt og respekterer kulturbestemte behov. Med dette mandat bør der gives støtte til enkeltpersoners og lokalsamfundets behov for et sundere liv og etableres åbne kanaler mellem sundhedssektoren og breder sociale, politiske og økonomiske dele af det omgivende samfund.

At nyorientere sundhedsvæsenet kræver også større opmærksomhed på sundhedsforskning ligesom på ændringer i faglig uddannelse og oplæring af sundhedspersonale. Dette må medføre en ændring i holdning og organisation som sætter fokus på individets totale behov som et helt menneske.

På vej ind i fremtiden

Sundhed skabes af mennesker inden for de rammer, hvor de til daglig lærer, arbejder, leger og elsker. Sundhed skabes ved at yde omsorg for sig selv og andre, ved at kunne tage beslutninger og være herre over sine livsvilkår og ved at sikre, at det samfund, man lever i, skaber betingelse, som giver alle mulighed for at opnå sundhed.

Omsorg, holisme og økologi er væsentlige begreber for udviklingen af sundhedsfremmende strategier. Derfor bør alle involverede opstille det som et ledende princip for enhver planlægningsfase og ved gennemførelse af evaluering af sundhedsfremmende aktiviteter, at kvinder og mænd skal være ligestillede.

Forpligtelsen over for sundhedsfremme

Deltagerne i denne konference lover:

- At gå ind i det sundhedspolitiske område og støtte en klar politik forpligtelse over for sundhed og ligestilling i alle sektorer,
- At modarbejde udbredelsen af skadelige produkter, udarmelse af ressourcer, usunde livsbetingelser og miljøer og dårlig ernæring; og at rette opmærksomheden mod sundhedsproblemer som f.eks. forurening, arbejdsskader og boligproblemer,
- At reagere på sundhedskløften inden for og mellem samfund og at tage fat på de uligheder i sundhed, som fremkaldes af samfundenes regler og praksis,
- At anerkende mennesker som den væsentligste ressource som sundhed; gennem økonomisk og anden støtte at sætte dem i stand til at opretholde sundheden for sig selv, deres familie og venner og at acceptere lokalsamfundets betydelige rolle i spørgsmål om sundhed, levevilkår og trivsel,
- At nyorientere sundhedsvæsenet og dets ressourcer hen imod sundhedsfremme; hen imod at dele magten med de andre sektorer, andre fagområder og vigtigst af alt med befolkningen selv,

- At anerkende, at sundhed og opretholdelsen af sundheden er en vigtig social investering og udfordring; og at påpege de overordnede økologiske spørgsmål, som er knyttet til den måde, vi lever på.

Konferencen opfordrer indtrængende alle til at stå sammen i arbejde for en bedre folkesundhed.

Opfordring til international handling

Konferencen opfordrer WHO og andre internationale organisationer til at støtte sundhedsfremme i alle relevante sammenhænge og at støtte lande i at udforme strategier og planer for sundhedsfremme.

Konferencen er fast overbevist om, at hvis mennesker i alle samfundslag, private og frivillige organisationer, regeringer, WHO og alle andre interesserede samler deres kræfter om at indføre strategier for sundhedsfremme, i overensstemmelse med de moralske og sociale værdier, der udgør grundlaget for dette charter, vil Sundhed for alle i år 2000 virkelig blive en realitet.